
Gelenek Gündemi

12 Eylül, Türkiye sosyalistlerinin büyük bir kesimi üzerindeki ilk etkisini, evlerdeki kitaplık düzenlerinin değişmesiyle gösterdi. Banyolarda 12 Mart döneminde olduğu ölçüde kitap yakılmadı ama yine de başta klasikler olmak üzere temel pek çok kitap dip odalara ya da kütüphanelerin uzak raflarına taşındı. Aradan altı yıl geçti. Bu kitapların kütüphanelerdeki eski yerlerine döndüklerini söylemek, henüz mümkün değil.

Kitaplık düzenindeki değişiklikler, düşünce düzenindeki değişiklikleri hemen hemen aynen yansıtıyor. 12 Eylül ile birlikte Türkiye solu; düşündüğünde, konuştuğunda, tartıştığında ve yazdığında sosyalist kavram ve yöntemlere ya hiç ulaşamadı ya da bunları hep "uzak raf referansları" olarak gördü. Gönülleri bilmek daha güç ama gözlerden irak olanın zihinlerden de irak kaldığı rahatlıkla söylenebilir.

Türkiye solcusu, 12 Mart'ı izleyen ilk beş yıl içinde ABD'nin Güneydoğu Asya'daki yenilgisine, Afrika'nın önemli ülkelerinde sömürgeciliğin çöküşüne, Portekiz devrimine, Fransa ve İtalya'da geleneksel işçi sınıfı partilerinin başarılarına tanık oldu. 12 Eylül'den bu yana altı yıl geçti. Bugün gözler yalnızca uzak birkaç ülkeyi hüznle ve güçlkle seçebiliyor.

Tüm bunlara bir baskı döneminin yılgınlığını, ezikliğini ve acılarını ekleyin. Sarsılan inançları, yitirilen bağlılıkları ve kaybolan umutları... Sonra Türkiye sol hareketinin yoğun olumsuzluklar ortamında birey olarak ayakta kalışını sağlayabilecek bir siyasal-kültürel birikim düzeyinden uzak oluşunu düşünün. Sonuç "karamsarlık"tan başka ne olabilir?

Gerçekten de böyle mi? Görünürdeki karamsarlık perdesinin ardından sızan umut ışıkları hiç mi yok? Olmaması mümkün değil. Mutlaka olmalı! Bu zorunluluk, iyimserliğin öznelci zorlanışından çok ötede, yaşamın zenginliğine, ileriye yönelik dinamiğine dayanan bir gerçekçiliğin ürünüdür. Bunun adına "gerçekçi iyimserlik" deniliyor. Gerçekçi iyimserlik; yaşama, kavrayıcı ve yapıcı yaklaşımın temel gidasını oluşturuyor.

Gerçekçi iyimserliğin gerekçelerini bulmak o kadar da güç değil. 12 Eylül'den altı yıl sonra sosyalist düşüncenin kökünün kazınamayacağı açıkça ortaya çıkmıştır. Türkiye kapitalizminin, altı yıllık dikensiz gül bahçesi yaşamına karşın, rayına oturtulamadığı ve oturtulamayacağı görülmüştür. Günümüzdeki boyutlarını abartmama koşulu ile kitlesel hoşnutsuzluk, geleceğe yönelik yükselme eğilimlerini taşımaktadır. Genel olarak Türkiye solunda, çok daha ileri teorik yapılanmalara varabilecek oluşum ve birikimleri sezmek de mümkündür. Bir başka deyişle Türkiye solunda, düşünceyi dar alanlara hapseden eski kalıpların, fantezi ve savrulmalara düşmeksizin de kırılacağı inancı güçlenmektedir.

Yine de sosyalist düşünce platformunda, olumlu eğilimlerin güçlenmesini önleyici eski ve yeni yanlısalar, kolaylıklar ve tutarsızlıklar kuşkusuz ağırlıklarını korumaktadırlar. İleriye yönelik filizlenmenin karşısında yer alan temel kavram ve yöntemlerin "uzak raflara" kaldırılmalarından da güç kazanan bu olumsuzluklar ele alınmalı, tartışılmalıdır.

Türkiye'de son birkaç ayın somut gelişmeleri, çeşitli kesimlerin bu gelişmelere yönelik tutum ve

görüşleri ile ele alınması gereken gündem maddelerini oluşturuyor.

Sermaye ve Özal-Demirel rekabeti

Türkiye'nin ilginç bir seçim deneyimi yaşadığında hemen herkes birleşiyor. Eylül ayında 11 milletvekilliği için yapılan ara seçim "olağanüstü" denebilecek boyutlar kazandı. Kampanya dönemi ve sonuçlarıyla birlikte seçim olayını yerli yerine oturtmak gerekiyor. Sorun, 12 Eylül öncesi konumlarına ulaşmaya çalışan eski siyasal önderlerin öznel zorlamalarından mı ibaret? Kuşkusuz böyle görülmemeli. Tek cümleyle seçimlerin sergilediği en çarpıcı özellik; temel hedefi yerleşiklik ve kalıcılık olan bir ideolojinin, kısa bir süre sonra hemen hemen her yönüyle sorguya çekilmesi olmuştur.

12 Eylül ideolojisinin böylesine sorguya çekilebilmesi kuşkusuz "yükselen toplumsal muhalefet" ya da "demokratik güçlerin silkinişi" türü kavramlarla açıklanamaz. 12 Eylül'ün, demokrasiden yana olduklarına inanılan odakların önemli bir bölümünde açık ya da örtülü bir "benimsenme" alanı bulunduğu görülüyor. Durum bu olunca, seçimlerle ortaya çıkan gelişimin çözümlenmesinde, yalın sınıfsal dinamiklere göz atmak daha gerçekçi ve verimli olacaktır.

Kapitalizm, bir üretim biçimi olarak yerleştikçe ekonomik politika ve siyasal alanlarda eğitimcilerle gerek duydu. Bir bütün olarak sermaye ile onun siyasal-ideolojik kadroları arasındaki ilişkileri, bu çerçevede değerlendirmek gerekiyor. Burjuvazinin siyasal kadrolarını ve ideologlarını bu sınıfın kendi başına biçimlendirdiği kısa ve uzun dönem politikaları uygulayan kuklalardan ibaret saymak, kuşkusuz aşırı ve tehlikeli bir basitleştirme oluyor. Sermayenin farklı kesimlerinin zaman zaman çelişebilen çıkarlarını uyuşturacak, bu doğrultuda uzun dönemli politika ve modeller oluşturacak ve nihayet bu modellerin geçerliliği konusunda sermaye sınıfını bir bütün olarak eğitecek siyasal kadrolar, kapitalist düzenin vazgeçilmez ögesidir. Dahası, özel bunalım dönemleri ya da bunalımın belirli bir süreklilik kazanması gibi olgular, burjuvazinin eğitimcilerine model ve politika üretiminde daha özgün görevler yüklemektedir.

Turgut Özal ve kadrosu, Türkiye sermayesinin eğitmeni olmaya soyundu. Peki Özal ve kadrosu neyi anlatıp neyi öğretecekti Türkiye burjuvazisine? En basitinden başlanabilir; Özal da en basitinden başladı: Ancak, bir "zihniyet" sayılabilecek düzeyden kalkarak ve kültürsüzlüğün de verdiği cesaretle, kalıcı model hatta "iktisat felsefesi" üretmeye koyuldu. Özal, yıllardır sermayenin doğrudan doğruya kendi yanında yer alan kesimleri ile birlikte, bir sınıfın tümünü bu felsefe doğrultusunda eğitmeye çalışıyor. Özal'ın zihniyetini, siyasal düzlemde hayli yaygın bir zihniyetin ekonomik model düzlemindeki izdüşümü olarak görmek mümkün. Türkiye'de "sallandıracaksın bir iki kişiyi..." bir siyasal zihniyettir. Şimdi siyasal-toplumsal sorunlar "sallandıracaksın bir iki kişiyi..." ile çözülebilirse, ekonomik sorunlar "kaldıracaksın KİT'leri..." ya da "açacaksın gümrük kapılarını..." türü buluşlarla neden çözülsün? Özal özellikle ekonomiye merak saran mühendislerde çok görülen bu sihirli değnek zihniyetinin pervasızlığı ile yola çıktı. "İşbitiricilik" böyle gündeme geldi.

Ancak işin burada bittiğini, bu yerlilik ve basitlikte kaldığını söylemek elbette doğru olmaz. Temel sanayilerin ulusal düzeyde kurulmasına ve ithal ikameci politikalara yönelmiş üçüncü dünya ülkelerinin karşılaştıkları darboğazlar başta olmak üzere çeşitli konjonktürel gelişimler, az önce sözü edilen zihniyetin evrensel bir yönelişle çakışarak sistemleşmesine ve giderek "kurtarıcı felsefe" olarak gösterilmesine çanak tuttu. Sonunda ortaya trajik bir durum çıktı: Reagan ve Thatcher gibi kapitalist dünyanın belki de gelmiş geçmiş en kültürsüz liderleri, aralarına Özal ve benzerlerini de alarak, devletçiliğin ve planlı ekonominin ağzının payını veren

kahramanlar olduklarını düşünebiliyorlardı artık!...

Psikolojik boyutları da katarak bakıldığında bu liderler arasında Özal'ın kendine çok daha ayrı ve özgün bir yer biçiyor olması da mümkündür. Viyana gezisi sırasında dünya tarihine ilişkin bilgisi yeterliyse kendini Metternich'e benzetmesi muhtemel olan Özal, Metternich'in kentinde "piyasacılar olarak bugün batı dünyasını biz yönetiyoruz" dedikten sonra, Avrupa sosyal demokrasininin defterini de şu sözleriyle dürüyordu: "Avrupa'da sosyal demokrasinin söyleyeceği şey kalmadığı için yeşillikler ve atom santralleriyle uğraşılıyor..."

Yapılan soruşturmalarda demokratlık, tutarlılık, yenilikçilik gibi derslerden Özal'a 10 üzerinden 7-9 arası yüksek notlar verenlerin başında yeşillikler ve atom santralleriyle daha çok uğraşanların gelmesi ise sol kesimdeki Özal aşkının ne yazık ki karşılıksız bir aşk olduğunu ortaya koyuyor.

Ancak işler, Özal'ın kimi sol kesimlerden aldığı güvenoyu ile de bitmiyor. Daha doğrusu Eylül seçimlerinin sonuçları, Özal'ın Viyana gururunu gölgeleyici boyutlar getirince sorunu yeni baştan düşünmek gerekli oluyor. Kitlelerde henüz homurdanma düzeyine varmasa da bir mırıldanma, Türkiye burjuvazisinin uzun dönemde tek ata oynamama geleneği ve bu geleneği somutlaştırabilecek alması politik kadroların örgütlülük düzeylerini kanıtlamaları, Türkiye'de siyasal tablonun renklenmesini sağlıyor.

İşte bu noktada çabuk ve kesin yargılara varmak hatalı olacaktır. Türkiye'de, Özal'ın ekonomik modeline temelden karşı, sanayileşmeye özel ağırlık ve öncelik tanıyıcı sermaye kesimleri yaratıp, Demirel-DYP hareketini bu kesimlerle özdeşleştirme kesinlikle doğru olmayacaktır. Türkiye burjuvazisi Özal'ın ekonomik modelini büyük bir ağırlıkla benimsemiş ve kendini bu modele uydurmada önemli adımlar atmıştır. Özetle; bugün burjuvazi açısından bakıldığında siyasal kavganın ardındaki sorun ekonomik modelde köklü bir değişim değil, kısa dönemde belirli esnekliklerin sağlanabilmesi, uzun dönemde ise siyasal alması gündemde diri tutma sorunudur. Özal ve kadrosu, burjuvazinin 80-86 dönemi eğitici olarak aldığı mesafeye karşın, kısa dönemli esneklikler ve uzun dönemde alması olmayan konularında burjuvaziden tam anlamıyla güvenoyu alabilmiş değildir. Sorun budur.

Özal'ı bir kez daha dinleyelim: "Öyle bir kitleyi sağda bırakacağız ki, ondan sonra bizim solumuzdakiler hiçbir şekilde iktidar olamayacaklar. Biz yeniyiz. Sopyayla düzen olmaz. 52 milyona gelmiş Türkiye'de bu hiç olmaz." Burada Özal'ın temsilcisi olduğu sınıfın sezgi ve kaygılarına ilişkin olarak bir öznelliği zorladığını düşünmek mümkün. Özal, kendi darlığı içinde kendine güveniyor: Ekonomik modelin sopya zoru olmadan da uygulanabileceğini ve giderek geniş kitlelerin bu modele tepkisiz kalabileceğini düşünüyor. Ama kuşkusuz sermayenin her kesiminin aynı düşünceyi aynı güvenle benimsemesi mümkün değil.

Özal'ın modelinin sopyayla uygulanabilir bir model oluşu su götürmüyor. Ancak, sopya kullanımı şu anda gündemde yer almıyorsa havucu daha ciddi düşünmek gerekli olur. Türkiye söz konusu olduğunda "havuç", yüksek taban fiyatları, toplu sözleşme düzeninde esneklik, KİT ürünlerinin fiyatlarının belirli düzeyin altında tutulması vb.dir. Özal Türkiye burjuvazisinin büyük ölçüde benimsediği ekonomik modelin olağan dönemlerde siyasal hedefli böyle esneklikler de içerebileceğini, siyasal kaygıları ağır basan sermaye kesimlerine tam anlamıyla anlatamamıştır. Özal-sermaye-DYP üçgenindeki kısa dönemli sorun buradadır.

Sorunun uzun dönemli yanını ise, Özal ve kadrosunun denetimsiz denetiminde kaldığı takdirde

Türkiye ekonomisinin ileride köklü dönüşüm gerektirici olası darboğazlarda geri dönülemez bir biçimlenmeye götürülmesi oluşturmaktadır. Dünya ekonomisinde, Türkiye'nin ihracat olanaklarını olumsuz yönde etkileyecek yeni bir döneme girilmesi, neredeyse bütünüyle ihracat temeline oturtulmuş ekonomiyi nasıl etkileyecektir? Türkiye'nin son 5-6 yıllık ihracat artışında geçici bölgesel konjonktürün payı nedir? Bunlar, Türkiye burjuvazisinin uzun dönemli ciddi sorunlarıdır. Tek ata oynamayı geleneksel olarak hiç istemeyen Türkiye burjuvazisinin, bu tür sorunlar karşısında Özcülüğüne karşı siyasal yedeklerini diri tutması son derece doğaldır.

Böylece kitlelerin henüz çok ileri boyutlara varmayan hoşnutsuzluğu alttan, burjuvazinin uzun dönemli tedbir güdülerini de üstten olmak üzere, Demirel'in önlenemez ama yine de çok abartılmaması gereken yükselişini ortaya çıkartmıştır. Demirel yıllardır temsilciliğini yaptığı sınıfın bugünkü yönelimleri konusunda oldukça gerçekçidir ve mesajlarını bu doğrultuda belirli bir dozda tutmayı bilmektedir. Demirel Türkiye burjuvazisinin bugünün koşullarında köklü bir ekonomik model değişikliğinden yana olmadığını bildiği için yalnızca ileriye yönelik "karma ekonomi", "planlı ekonomik politika" türü mesajların üstü kapalı iletimiyle yetinmektedir.

Solda Eski Hastalık Nüksedecek mi?

Demirel'in yükselişi, beklenen bir başka yükselişin pahasına gerçekleşti. Yükselenin SHP olması bekleniyordu, olmadı. Ancak her şeye karşı gerçekçi olmak gerekiyor. Türkiye'de sosyal demokrat partilerin aldıkları oylara genel sol oylar biçiminde bakmak ne ölçüde doğruysa, seçimler sonucunda "sol oyların büyük bir gerileme gösterdiğini" söylemek o ölçüde yanlıştır. Türkiye'nin bu anlamdaki "sol oyları" yüzde 30'lardaki düzeyini korumaktadır. Doğalı da budur. Türkiye solu bu tür değerlendirmeler yaptığında bir ve aynı olguyu apayrı iki sonucun nedeni olarak gösterebilme rahatlığından vazgeçmelidir. Örneğin 12 Eylül baskılarını seçimlerden önce yüksek sol oy beklentisinin, seçimlerden sonra ise "düşük" sol oy realitesinin gerekçesi olarak kullanmak, herhalde anlamlı bir tutum değildir.

Seçimlere sosyal demokrat bir partinin girmesi, ayrıca sosyalistlerin bu seçimlerde görüşlerini daha rahat açıklayabilmeleri, klasik sosyal demokrasi tartışmalarını yeniden gündeme getirdi. Bir de Bülent Ecevit'in özel çabalarıyla sosyal demokrat partilere sızan "aşırı uçlar" konusu, son seçim döneminin sıcak noktalarından birini oluşturdu. SHP genel başkanı İnönü konuya "tek tek insanlara gidilip sen ne düşünüyorsun diye sorulamaz" biçiminde ve ustaca sayılabilecek bir yanıtla yaklaşırken, aynı partinin Ankara adayı çok daha açık konuşuyordu: "Türkiye'de şu anda daha solda siyasal parti olmadığına göre birtakım dinamik unsurların genel siyasal doğrultumuzu benimseyerek politika yapmalarına karşı değilim."

Oysa, özellikle 1977 seçimlerinde sosyal demokrat partiye büyük ölçüde yararı olan "dinamik unsurlar" eski güç ve etkinliklerinin çok çok gerisindeydiler. Ancak 1977'nin yaşça oldukça genç bu dinamik unsurlarının yerini, son seçimlerde daha olgun başka dinamik unsurların kapatmaya çalıştığı görüldü. Seçimlerden önce gazetelerde yayınlanan çağrılar, bu dinamik unsurları kamuoyuna tanıtıyordu. Aralarında "sosyal demokrasi kuyrukçuluğu" adı verilen bir çizgiye karşı geçmişte oldukça sert kavgalar vermiş kimi sosyalistlerin de bulunduğu bir topluluk, SHP'nin olumlu niteliklerini saydıktan sonra, halkı bu partiye oy vermeye çağırıyordu.

Somut politikadan uzak kalmak, somut politikanın gereklerine gerçekte uyusuktan öte olmayan bir sözde "aşkınlık" çerçevesinde yaklaşmak kuşkusuz onaylanacak bir tutum değildir. Ancak "somut politika" gereksiniminin, hem kısa hem de uzun dönemli teorik, siyasal ve

örgütsel angajman tehlikelerini çok açık biçimde içeren böylesine bir desteğe indirgenmesini anlamak çok güçtür. Dahası var: Örgütlü bir hareketin, yıllardır yaşanmakta olan bir demokratik sürecin kesintiye uğratılması tehlikesi karşısında sosyal demokrasiye destek olması ile tüm gazabını kusan bir baskı döneminin hemen ertesinde, bir "çıkış" ortamında, teorik, siyasal ve örgütsel temel şekillenmelerin gündemin başına yerleştiği koşullarda sosyal demokrasiye angaje olunması, birbirinden çok farklı olgulardır. İlki teorik yapılanma ve kişiliğin kendi arılığını koruyabildiği bir somut siyasal tercihtir; ikincisi ise, teorik, siyasal ve örgütsel gündemi bu kez hak ettiğinden daha büyük bir içerik yakıştırılan siyasal güncellelikle bulandırmaktır.

Türkiye'nin somut koşullarına dönüldüğünde ise, sosyalistlerin SHP'ye oy vermesinden daha tehlikeli olanı, bu oyların, SHP'nin geçmiş dönem CHP'sinden "daha ileride" olduğu inancı ile istenmesi ve verilmesidir. Sosyal demokrasiye oy istenmesinin bugünkü gerekçeleri, Türkiye'de çok partili rejim yürürlükte olduğu ve bu partiler arasında en az bir sosyal demokrat parti bulunduğu sürece, eşit, hatta daha büyük inandırıcılıklarla varlıklarını sürdüreceklerdir. Yine kuşku duyulmamalı: Sosyalistlerin "büyük oynama"nın hiç de gerekli ve gerçekçi olmadığı dönemlerde sergiledikleri büyük oynama tutkusunu, hareketin gerçekten büyüyebileceği ilerideki koşullarda, geçmişte yarattığı angajmanlarla bir ayak bağı haline gelebilecektir. Olup bitenler şu gerçeği bir kez daha ortaya koymaktadır: Türkiye'de sosyalistlerin sosyal demokratları demokrat çizgide tutma çabaları, fiilen sosyal demokratların sosyalistleri demokrat çizgide tutmalarıyla sonuçlanmaktadır.

Seçim arenasına ilişkin olarak söylenmesi gereken son söz de Ecevit ve DSP hareketine ilişkin olacak. SHP angajmanının ya da kimi öznel psikozların payını düşürsek, Türkiye'nin sol aydınının Bülent Ecevit ve DSP olayı karşısında aldığı tutum, tartışmasız doğru ve saygın bir tutumdur. Ecevit popülizm yapıyor. Dünyada popülizmin, içtenlikle yapılabileceği dönemler çok gerilerde kaldı. Günümüzde popülizm, uzlaşmacılığın en masum görünümüsü olduğundan, en tehlikelidir. Genelde çağdaş popülizm, özelde ise Ecevit popülizmi, düşünen beyinlere yönelik tehlikeli bir likidasyon aracıdır. Yalnızca aydın kesim açısından bakıldığında Ecevit popülizminin bu kesim üzerinde tahribat potansiyeli, örneğin 12 Eylül baskılarından özde hiç aşağı kalmayacaktır.

Ecevit Türkiye aydınına olanca gücüyle çatarken, akıllara takıldığında gülümsemeye yol açan soru şu oluyor: Eğer mutlaka aydın hastalığı örnekleri bulunacaksa, Türkiye toplumunun tarihsel boşluklarını doldurabilecek, gediklerini bir anda kapatabilecek ve yine büyük "tarihsel hata"lara son verecek sihirli saptamaları belirli periyotlarla yeniden ve yeniden keşfetmek, en iyi örneklerden birini oluşturamaz mı?

Partileşme Tartışmaları ve Sosyalistler

Sosyalist parti tartışmaları son aylarda sosyalistlerin katıldıkları ya da ilgi duydukları alanlardan başlıcasını oluşturdu. Ayrım yapmadan, sosyalist parti tartışmalarının tümünün yararlı olduğunu söylemek mümkündür. Yarar, eğer olursa, bu tartışmalar sonucunda doğacak bir partinin Türkiye sosyalist hareketindeki boşluğu doldurabilmesi perspektifinden değil, bizatihi tartışmanın kendisinin, Türkiye sosyalistini düşünmeye, tartışmaya ve üretmeye itmesinden kaynaklanıyor. Ardında yatan öznel amaçlar ne olursa olsun bu tür tartışmaların sosyalistlerin gündemine girmesi, yeni dönemdeki kişilik bulma ve şekillenme çabalarına katkıda bulunacaktır. Türkiye'de sosyalist hareketlenmenin önündeki en önemli güncel tehlike, gelişkinliğin apolitizme, politikanın ise az gelişmişliğe teslimidir. Sosyalist parti tartışmalarından bu tehlikenin giderilmesi amacıyla da yararlanılmalıdır.

Görülebildiği kadarıyla sosyalist parti tartışmaları başlıca iki kanalda yürüyor. Tartışma sürecinin yukarıda kısaca değinilen olumluluklarına karşın, daha bugünden belirginleşen kimi eğilim ve tehlikelere de işaret etmek gerekmektedir. Birinci kanalda, Türkiye sosyalist hareketinin zamanında çok haklı gerekçelerle dışladığı öğelerin bu kanalı bir yeniden meşruiyet kazanma yolu olarak kullanma niyetleri ön plana çıkıyor. Birinci kanaldaki sosyalist parti tartışmalarının yararı böylece doğal sınırına ulaşmaya başlıyor. Şunu çok açık biçimde ortaya koymak gerekir: Türkiye sosyalist hareketi elbette geçmişini tartışacak, yanlışlarını bulacak ve bu kez yola daha sağlıklı biçimde çıkacaktır. Ancak "geçmişin yeniden değerlendirilmesi" gibi oldukça saygın ve gerekli bir platformun, fırsat bu fırsattır denilerek, bu geçmişin kimilerinin hoşuna gitmeyen kazanımlarını da unutturucu bir örtü haline getirilmesine mutlaka karşı çıkmak gerekmektedir. Türkiye sosyalist hareketi tüm yanlışlıklarına ve çocukluklarına karşın, son 20-25 yıl içerisinde arınmalardan da geçmiştir. Yola yeni baştan eski posalarla çıkmanın hiçbir anlamı yoktur. Sosyalist parti tartışmalarına katılımda bu tür sızmalara izin vermeyen bir titizlik mutlaka gereklidir.

İkinci kanaldaki sosyalist parti tartışmaları ise başka tehlikelere işaret ediyor. Bu kanalda sol blok'un partileşmesini mümkün görenlerin bir kesimi, partileşme sürecinin tartışma gündemini ilginç bir biçimde sınırlıyorlar. Söylenen şu oluyor: sol blok partileşme sürecinde sosyalizmin ilkelerini değil, anti-emperyalist, anti-tekel demokratik dönüşümleri içeren programları tartışmalıdır.

Böyle bir sınırlamayı anlayıp benimsemek çok güç olsa gerek. Acaba neden gerek duyulmuş? Sorun, yasal olanakların, sosyalizmin ilkelerinin tartışılmasına izin vermemesi mi? Böyle olmadığı kesin. Anlaşıldığı kadarıyla sosyalizmin "ilkeleri" birtakım yerlerde tartışılıyor; ya da tartışılmış ve bitmiş. Şu isteniyor: Türkiye'de demokrasi için savaşıacaklar bu tartışmalarla ilgilenmesinler. Onlar otursunlar barışı, demokrasiyi, anti-tekelciliği, bağımsızlığı ve bunlara ilişkin partileşme sürecini tartışsınlar. Kısacası, hadlerini bilsinler.

Sosyalizmi konuşup tartışmayan bir partileşme sürecini düşünebilmek doğrusu büyük bir cesaret. Buna, oluşacak partinin "sosyalist bir parti olmayacağı" gerekçesi ile karşı çıkılabilir. Doğrudur. Öyle anlaşılıyor ki, birinci kanalda sosyalist olmayanların sosyalist parti kurma çabalarının karşısına, ikinci kanalda sosyalist olanların sosyalist olmayan parti kurma çabalarıyla çıkılacak...

Geleneksel solun egemen olduğu ikinci kanalda bu tür zorlamalardan kaçınmak gerekiyor. Partileşme görüşlerine "parti var" gerekçesi ile karşı çıkmak hiç olmazsa anlaşılır ve kendi içinde tutarlı bir tutumdur. Ancak partileşme sürecinin tartışılmasını bir kez benimsedikten sonra, kimi öznel kaygılarla bu tartışmalara pek çoğu gereksiz sınırlamalar koymaya kalkışmak, bir birikimi baştan iğdiş etme anlamını taşıyacaktır.

Parti tartışmalarıyla birlikte Türkiye solundaki son gelişmeler belirli bir sonuca işaret ediyor. Bu sonuç şöyle özetlenebilir: Türkiye'de en azından belirli bir süre için, marjinal konum, sol kesimde yaşam şansı bulacak, ayakta kalabilecek. Çünkü Türkiye'de sosyalist birikim söz konusu olduğunda, ortada gerçek anlamda bir öncü yoktur. Öncü varolan zaaflarından bir bölümünü yalnızca kendisi görebilen güçtür. Öncü, yalnızca kendisinin bilincine varabildiği bu zaafı yendiği anda, hem kendini hem de öncülük ettiği kesimleri ileriye sürükler. Öncü, bunun için öncüdür. Buna karşılık, mevcut zaaflarının tümünü herkesin bildiği hiçbir odak, öncü konumuna yükselemez. Bu yüzden bugün Türkiye'de sosyalist öncü yoktur.

Öncünün olmadığı ve daha bir süre olamayacağı yerde marjinallik, kendine özgü bir güçle, kendine özgü bir yaşam bulur. Somutluktan kesinkes kopmamak koşuluyla marjinal konumun, belirli bir nesnelığı, nicelik sahibi olduğu halde öncü olamayanlardan daha iyi kavrama şansı bile vardır. Türkiye'de marjinalliğin bu özgül ve geçici gücünden, zamanında mutlaka yararlanmak gerek.

Şimdi dipteki odalara, kitaplıkların uzak raflarına taşınan kitapların tekrar eski yerlerine dönmeleri gerekiyor. Ama kesinkes yerli yersiz alıntılar yapmak, mahkumiyetlerdeki gerekçeli kararları oluşturmak amacıyla değil. Zenginliklerin tadına yeniden varmak, bu zenginlikleri kendi toprağımızda yeniden üretmek için. Bu "eski" dostlara ilişkin yeni yorumlar, yaşananların verdiği deneyimle bütünleşmeli özetle.

Türkiye sosyalistinin etiyle, kemiğiyle, ama hepsinden önemlisi yaratıcı düşüncesiyle yine ayakta olduğunu kanıtlaması gerekiyor.

Gelenek
14.10.1986